

Utinen kuuluu aihealueisiin

Siviilioikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Siviilioikeus/uutiset>>

Työ- ja sosiaali oikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Työ- ja sosiaali oikeus/uutiset>>

Rikos- ja prosessioikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Rikos- ja prosessioikeus/uutiset>>

Julkisoikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Julkisoikeus/uutiset>>

28.9.2022 14.31

Hallinto-oikeus: Helsingin kaupunki käsitteli tukihenkilöiksi hakevien henkilöiden henkilötietoja laajemmin kuin käsittelyn oikeusperusteet sallivat (ään.)

Helsingin kaupunki oli käsitellyt tukihenkilöiksi hakevien henkilöiden henkilötietoja laajemmin kuin käsittelyn oikeusperusteet (laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostausta selvittämisestä sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §) sallivat. Käsittelyn oli näin ollen katsottava rikkoneen tietosuoja-asetuksen 6 artiklaa. Koska kyse oli ainakin osin ollut myös 10 artiklassa tarkoitetuista tiedoista, oli Helsingin kaupungin katsottava rikkoneen myös 10 artiklaa käsitellessään tällaisia tietoja laajemmin kuin kansallisessa lainsäädännössä on sallittu. *(Ei lainvoim. 28.9.2022)*

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUS 23.9.2022

PÄÄTÖS H5259/2022

Dnro 20903/03.04.04.04.01/2021

Asia Tietosuoja-asiaa koskeva valitus

Valittaja Helsingin kaupunki

Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan (HOL valituslupa 30).

Päätös, josta valitetaan

Apulaistietosuojavaltuutettu 15.1.2021 dnro 6689/186/20

Rekisteröity on 28.8.2020 toimittanut tietosuojavaltuutetun toimistoon toimenpidepyynnön, jossa hän on pyytänyt tietosuojavaltuutettua ottamaan kantaa hänen henkilötietojensa käsittelyn lainmukaisuuteen Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialalla (myöhemmin rekisterinpitäjä). Henkilötietojen käsittely on tapahtunut siinä yhteydessä, kun rekisteröity on

hakenut vapaaehtoiseksi lapsen tukihenkilöksi. Hän on 20.8.2020 tukihenkilötoiminnan sosiaaliohjaajan haastattelussa antanut valtakirjan tietojensa pyytämiseen poliisiviranomaiselta. Rekisteröity on käsittänyt, että valtakirjalla annetaan suostumus rikosrekisteriotteen pyytämiseen. Haastattelijan mukaan lisäksi saadaan tieto kotihälytyksistä.

Rekisteröity on 14.12.2020 antamassaan vastineessa tuonut esille, että hänelle on tullut yllätyksenä, että Helsingin kaupungin tukihenkilötoiminta on saanut poliisilta .2015, .2016 ja .2018 kirjatut tutkintailmoitukset, joissa hän on asianomistajana. Tukihenkilötoiminnan työntekijä on todennut 28.8.2020 lähettämässään viestissä, että kyseisissä ilmoituksissa mainituilla asioilla ei ole tekemistä tukihenkilönä toimimisen kanssa, mutta on kuitenkin aiemmin lähettämässään viestissä tiedustellut rekisteröidyn halua keskustella ilmoituksista. Rekisterinpitäjän edustaja on myös todennut, että sillä valtakirjalla, jonka rekisteröity on allekirjoittanut, poliisi toimittaa ilmoitusjäljennökset kaikista hakijan jutuista.

Apulaistietosuojavaltuutettu on valituksenalaisessa päätöksessään arvioinut rekisteröidyn henkilötietojen käsittelyä koskevaa asiaa lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain (**148/2014** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20140148>>) ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (**812/2000** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20000812>>) pohjalta.

Apulaistietosuojavaltuutettu on valituksenalaisella päätöksellään antanut rekisterinpitäjälle tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisen huomautuksen, koska rekisterinpitäjän henkilötietojen käsittelytoimet ovat olleet tietosuoja-asetuksen 5, 6, 10, 12 ja 25 artiklojen vastaisia sekä määrännyt tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisesti rekisterinpitäjän saattamaan henkilötietojen käsittelytoimet tämän asetuksen säännösten mukaisiksi 30 päivän kuluessa tämän päätöksen tiedoksisaannista siten, ettei henkilötietoja enää käsitellä tietosuoja-asetuksen 5, 6, 10, 12 ja 25 artiklojen vastaisesti.

Päätöksessä on esitetty artiklojen 6 ja 10 rikkomisen osalta muun ohella seuraavaa:

Rekisterinpitäjä on ottanut käyttöön menettelytavan, jossa se pyytää poliisilta tiedot lapsen tukihenkilöksi pyrkivän henkilön mahdollisista rikos- ja rangaistusmerkinnöistä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n perusteella. Tämän menettelyn sijaan rekisterinpitäjän olisi toteutettava lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain 4 §:ssä määräämiä toimenpiteitä. Lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä ja siihen liittyvästä menettelystä on säädetty erityislaila, eikä rekisterinpitäjä voi ottaa käyttöön säännönmukaisia rinnakkaisia menettelytapoja yleisemmän lainsäädännön perusteella ja käsitellä rikostietoja laajemmin kuin erityislaki sallii. Tällainen menettely tekee merkityksettömäksi asiasta säädetyn erityislain ja syrjäyttäisi muun ohella tästä laista ilmenevät tarkkarajaisuuden, täsmällisyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimukset.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:ssä säädetään mahdollisuudesta saada sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti liittyviä välttämättömiä tietoja. Sosiaalihuoltolain (**1301/2014** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20141301>>) 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan sosiaalihuollon asiakkaalla tarkoitetaan sosiaalihuoltoa hakevaa tai käyttävää taikka tahdostaan riippumatta sen kohteena olevaa henkilöä. Vapaaehtoiseksi tukihenkilöksi haluava ei siten ole sosiaalihuollon asiakas. Tukihenkilönä toimivaa henkilöä koskevia rikostietoja ei ole mainittu laissa tai sen esitöissä, eikä asiasta ole muita erityissäännöksiä kuin laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 § mahdollistaa henkilötietojen saannin vain yksittäistapauksissa, joissa se on harkinnan perusteella todettu välttämättömäksi.

Kysymyksessä olevasta henkilötietojen käsittelystä on säädetty lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetussa laissa (**148/2014** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20140148>>) tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettulla tavalla. Tämän erityissäännöksen lisäksi rekisterinpitäjä on ottanut muissa kuin perustelluissa yksittäistapauksissa käyttöön käytäntöjä, joissa henkilötietoja käsitellään

säännönmukaisesti laajemmin kuin kyseisessä erityislaissa on säädetty. Tällaiseen käsittelyyn ei ole ollut tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa tarkoitettuja perusteita. Rekisterinpitäjä on näin toimiessaan käsitellyt henkilötietoja tietosuoja-asetuksen 6 ja 10 artiklojen vastaisesti.

Valituksessa esitetyt vaatimukset

Päätös on kumottava siltä osin kuin siinä on katsottu rekisterinpitäjän toimineen tietosuoja-asetuksen 6 ja 10 artiklojen vastaisesti.

Apulaistietosuojavaltuutettu on rikostaustan selvittämiseen liittyvien tietojen käsittelyä koskevassa päätöksessään katsonut rekisterinpitäjän toimineen muun muassa tietosuoja-asetuksen 6 ja 10 artiklojen vastaisesti käytännössään käsitellä muissa kuin perustelluissa yksittäistapauksissa henkilötietoja laajemmin kuin erityislaissa on säädetty. Tällä tarkoitettaneen sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentin mukaisia säännönmukaisia tietopyyntöjä poliisille rikosrekisteriotteen lisäksi arvioitaessa lasten tukihenkilöiksi pyrkivien vapaaehtoisten sopivuutta tukihenkilöksi.

Tietosuojavaltuutetulla ei ole toimivaltaa arvioida oikeudellisesti sosiaalihuollon viranomaisen lakiin perustuvan tiedonsaantioikeuden käyttöä. Perusteena tietopyynnöille on ollut kyseisten henkilötietojen välttämättömyys rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, joten henkilötietojen käsittely on ollut lainmukaista tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan perusteella.

Lastensuojelulain 4 §:n 1 momentti velvoittaa lastensuojeluviranomaisia lastensuojelua järjestettäessä ottamaan ensisijaisesti huomioon lapsen edun. Tätä lapsen etua arvioitaessa on huomioitava, miten eri ratkaisuvaihtoehdot turvaavat lapselle esimerkiksi tasapainoisen kehityksen, turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden.

Tukihenkilötoiminta on sosiaalipalvelu, jota kunnan on järjestettävä sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momentin ja 28 §:n perusteella. Järjestämisvelvoite perustuu myös lastensuojelulain 36 §:n 1 momenttiin. Tukihenkilötoiminta kohdistetaan sosiaalihuoltolain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuille erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille, jotka ovat haavoittuvassa asemassa ja jotka tämän lisäksi ovat lastensuojelun asiakkaina kasvuolosuhteidensa vaarantumisen tai oman terveytensä ja kehityksensä vaarantavan käyttäytymisen johdosta (lastensuojelulain 27 §:n 1 momentti).

Edellä mainitut säännökset velvoittavat ja oikeuttavat lastensuojelun viranomaisia käsittelemään tukihenkilötoimintaan hakeutuvien henkilöiden sellaisia muitakin kuin rikosrekisteriotteesta mahdollisesti ilmeneviä taustatietoja, joiden perusteella voidaan arvioida heidän olevan uhka lapsen fyysiselle ja psyykkiselle koskemattomuudelle.

Siltä osin kuin kyse on ollut esimerkiksi tukihenkilöksi aikovaa henkilöä koskevista poliisin kotihälytyksistä koskevista tiedoista, menettely ei ole ollut tietosuoja-asetuksen 10 artiklan vastaista, koska kyseiset tiedot eivät koske 10 artiklassa tarkoitettuja rikostuomioita tai rikkomuksia taikka niihin liittyviä turvaamistoimia.

Rekisterinpitäjä katsoo toisin kuin apulaistietosuojavaltuutettu, että sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n 1 momentissa säädetty tiedonsaantioikeus ei koske ainoastaan sosiaalihuollon asiakkaana olevan henkilön tietoja. Säännös edellyttää, että pyydyt tiedot ovat asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavia ja viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi välttämättömiä muun muassa sosiaalihuollon järjestämiseksi.

Tukihenkilöiksi hakeutuvien taustaa koskevat poliisilla olevat tiedot ovat olennaisia lapsen asiakassuhteen kannalta. Velvollisuus järjestää tukihenkilötoimintaa perustuu sosiaalihuoltolain 28 §:ään ja lastensuojelulain 36 §:ään. Tukihenkilötoiminnan järjestämisen välttämättömänä edellytyksenä on lapsen turvallisuuden varmistaminen, mikä edellyttää sellaistenkin tietojen saamista, jotka eivät ilmene rikosrekisteriotteesta.

Asian käsittely ja selvittäminen

Apulaistietosuojavaltuutettu on esittänyt lausunnossaan muun ohella seuraavaa:

Tietosuojavaltuutetun tehtävistä on säädetty tietuoja-asetuksen (EU) 2016/679 57 artiklassa ja tietosuojalain (**1050/2018** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20181050>>) 14 §:ssä. Tietuoja-asetuksen 57 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan tietosuojaviranomaisen on alueellaan valvottava tämän asetuksen soveltamista. Lausunnossa on viitattu myös tietuoja-asetuksen johdantokappaleeseen 122. Henkilötietojen käsittelyä koskevalla erityislainsäädännöllä voidaan täydentää tietuoja-asetusta. Siltä osin kuin laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (**812/2000** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20000812>>) sisältää henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä, se on tietuoja-asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukainen säännös, jolla täydennetään tietuoja-asetuksen säännöksiä. Suurin osa viranomaisten toiminnassa tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä on säädetty muutoinkin erityislaeilla, joiden valvonta kuuluu tietosuojavaltuutetulle.

Kotihälytys ei ole laissa määritelty täsmällinen käsite. Kysymyksessä on pääsääntöisesti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvän tehtävän suorittaminen. Tällaiseen tehtävään liittyvään henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (**616/2019** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20190616>>) 5 pykälää. Poliisin tutkinta- ja valvontatehtäviin liittyvät Helsingin kaupungille luovutetut tiedot kuuluvat tietuoja-asetuksen 10 artiklan soveltamisen piiriin.

Valituksenalaisessa päätöksessä on otettu kantaa sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n 1 momentin soveltamiseen siltä osin kuin kysymys on rikostaustan selvittämiseen liittyvien henkilötietojen käsittelystä lasten tukihenkilö- toiminnan yhteydessä. Päätöksessä ei ole arvioitu edellä mainitun säännöksen soveltamista laajemmin.

Helsingin kaupunkion vastaselityksessään esittänyt muun ohella seuraavaa:

Apulaistietosuojavaltuutettu katsoi valituksenalaisessa päätöksessään sosiaali- ja terveystoimialan toimineen tietuoja-asetuksen rikostuomioita ja rikkomuksia koskevien henkilötietojen käsittelyä sääntelevän 10 artiklan vastaisesti pyytäänsä poliisilta sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n perusteella tietoja tukihenkilöiksi aikovia henkilöitä koskevista kotihälytyksistä. Lausunnossaan apulaistietosuojavaltuutettu toteaa, että puheena oleviin henkilötietoihin sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa annetun lain 5 §:ää ja katsoo siitä seuraavan, että kyseiset tiedot kuuluvat tietuoja-asetuksen 10 artiklan soveltamisalaan. Rikostuomioissa ja rikkomuksissa on kysymys norminvastaisesta käyttäytymisestä ja siitä lain mukaan aiheutuvasta seuraamuksesta, kun taas esimerkiksi poliisin kotihälytystehtävät liittyvät pääsääntöisesti vain yleisen järjestyksen turvaamiseen ilman liittymää rikoksiin tai rikkomuksiin.

Rikosrekisteriote ei ole riittävä, kun lapsen tai nuoren turvallisuus pyritään varmistamaan. Myöskään lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain 4 §:ssä tarkoitetut ohjeet ja menettelytavat asiakkaiden koskemattomuuden suojaamiseksi eivät ole kattavia tukihenkilöiksi hakeutuvien henkilöiden sopivuuden varmistamiseksi. Tämän vuoksi poliisilta pyydetään rekisteritietoja vapaaehtoiseksi tukihenkilöksi haluavan taustasta. Edellä sanotun perusteella tukihenkilöksi hakeutuvien säännönmukainen taustatietojen pyytäminen poliisilta sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n 1 momentin perusteella koskee säännöksessä tarkoitettulla tavoin asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavia tietoja, jotka ovat välttämättömiä toimialan tukihenkilötoiminnalle laissa säädetyn tehtävän vuoksi asiakkaan sosiaalipalvelun järjestämiseksi. Menettely ei ole ristiriidassa tietuoja-asetuksen 6 tai 10 artiklan kanssa.

Rekisteröityön antanut selityksen.

Helsingin kaupunkion antanut vastaselityksen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) 5 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi.

Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin vähintään yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- a) rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten;
- b) käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena, tai sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä;
- c) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi;
- d) käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi;
- e) käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi;
- f) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suoja edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi.

Ensimmäisen alakohdan f alakohdtaa ei sovelleta tietojenkäsittelyyn, jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä tässä asetuksessa vahvistettujen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi sellaisessa käsittelyssä, joka tehdään 1 kohdan c ja e alakohdan noudattamiseksi määrittämällä täsmällisemmin tietojenkäsittely- ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely muun muassa muissa erityisissä käsittelytilanteissa siten kuin IX luvussa säädetään.

Artiklan 3 kohdan mukaan edellä olevan 1 kohdan c ja e alakohdassa tarkoitetun käsittelyn perustasta on säädettävä joko

- a) unionin oikeudessa; tai
- b) rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä.

Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan tämän asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa: yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta; käsiteltävien tietojen tyyppiä; asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa; käyttötarkoitussidonnaisuutta; säilytysaikoja; sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien

laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitettut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten. Unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Yleisen tietosuojasetuksen 10 artiklassa säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Artiklan mukaan rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Kattavaa rikosrekisteriä pidetään vain julkisen viranomaisen valvonnassa.

Yleisen tietosuojasetuksen 58 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella valvontaviranomaisella on muun ohella toimivaltuus:

b) antaa huomautus rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsittelijälle, jos käsittelytoimet ovat olleet tämän asetuksen vastaisia; d) määrätä rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä saattamaan käsittelytoimet tämän asetuksen säännösten mukaisiksi, tarvittaessa tietyllä tavalla ja tietyn määräajan kuluessa.

Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1, 2 ja 7 kohtien mukaan tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta:

- 1) vakuutuslaitoksen käsitellessä vakuutustoiminnassa saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka sellaista häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista toimista, jotka ovat tarpeen vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi;
- 2) tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä;
- 7) tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten tehtävään tietojen käsittelyyn.

Tietosuojalain 7 §:n 1 momentin mukaan tietosuojasetuksen 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä, jos: 1) käsittely on tarpeen oikeusvaateen selvittämiseksi, laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi; tai 2) tietoja käsitellään 6 §:n 1 momentin 1, 2 tai 7 kohdassa säädettyssä tarkoituksessa.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentin mukaan valtion ja kunnan viranomaisen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, koulutuksen järjestäjä, sosiaalipalvelun tuottaja, terveyden- ja sairaudenhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö sekä terveydenhuollon ammattihenkilö ovat velvollisia antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten.

Lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan tässä laissa säädetään menettelystä, jonka avulla selvitetään alaikäisten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustaa.

Saman lain 4 §:n mukaan vapaaehtoistehtävän järjestäjän on luotava toimintaansa koskevia ohjeita tai menettelytapoja, jotka ovat tarpeellisia tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi sekä arvioitava ne vapaaehtoistehtävät, joihin valittavien vapaaehtoisten rikostausta on tarkoitus selvittää.

Saman lain 5 §:n 1 momentin mukaan vapaaehtoistehtävän järjestäjällä on oikeus pyytää

Oikeusrekisterikeskukselta rikosrekisterilain ([770/1993](https://www.edilex.fi/lainsaadanto/19930770) <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/19930770>>) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote vapaaehtoisesta, jos vapaaehtois- tehtävän järjestäjä on antamassa vapaaehtoiselle tehtävän, johon kuuluu: 1) säännöllisesti ja olennaisesti alaikäisen opetusta, ohjausta, hoitoa, huolenpitoa tai muuta yhdessäoloa alaikäisen kanssa; 2) henkilökohtainen vuorovaikutus alaikäisen kanssa; ja 3) tehtävän hoitaminen yksin tai sellaisissa olosuhteissa, joissa alaikäisen henkilökohtaista koskemattomuutta ei tämän lain 4 §:ssä tarkoitetuista toimista huolimatta voida kohtuudella turvata.

Samoin lain 6 §:n 1 momentin mukaan rikosrekisteriotteen antaminen edellyttää, että vapaaehtoinen on antanut otteen hakemiseen etukäteen kirjallisen suostumuksen. Pykälän 2 momentin mukaan suostumuksesta tulee käydä ilmi, että vapaaehtoinen on ennen suostumuksen antamista saanut tiedon rikosrekisteriotteen tarkoituksesta ja sen käytöstä, rikosrekisteri-otteeseen merkittävistä tiedoista ja siihen liittyvästä tietojenkäsittelystä, vapaaehtoistehtävän järjestäjän velvollisuudesta luovuttaa ote vapaaehtoiselle sekä tarvittaessa siitä, että rikosrekisteriotetta hakee vapaaehtoistehtävän järjestäjän toimeksiannosta 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhdistys.

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaa koskeva väite

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala on valituksessaan esittänyt, ettei tietosuojavaltuutetulla ole toimivaltaa arvioida oikeudellisesti sosiaalihuollon viranomaisen lakiin perustuvan tiedonsaantioikeuden käyttöä.

Hallinto-oikeus toteaa, että tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 artiklassa 57 on säädetty tietosuojavaltuutetun tehtävistä ja 58 artiklassa on säädetty valvontaviranomaisen tutkintavaltuuksista. Tietosuoja-asetuksen 57 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan tietosuojaviranomaisen on alueellaan valvottava tämän asetuksen soveltamista. Tietosuojavaltuutetun tehtävistä ja toimivaltuuksista on säädetty myös tietosuojalain ([1050/2018](https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20181050) <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20181050>>) 14 §:ssä.

Nyt kyseessä olevaan sosiaalihuollon viranomaisen harjoittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tietosuoja-asetusta, mutta myös kansallisen lainsäädännön henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä, jotka osaltaan täydentävät tietosuoja-asetuksen sääntelyä. Tällaisia ovat esimerkiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 § sekä lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annettu laki. Silloinkin, kun on kyse mainittujen, yleistä tietosuoja-asetusta täydentävien säännösten soveltamisesta, on edelleen kyse tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä.

Hallinto-oikeus katsoo, että tietosuojavaltuutetulla on edellä sanotun perusteella oikeus arvioida nyt kyseessä olevaa sosiaaliviranomaisen harjoittamaa henkilötietojen käsittelyä ja valvoa tietosuoja-asetuksen noudattamista siitä riippumatta, tapahtuuko käsittely sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain tai lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain perusteella. Valituksenalaista päätöstä ei ole syytä kumota toimivaltaa koskevan väitteen perusteella.

Pääasia

Rekisteröity on saattanut tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille asian, jossa on kyse siitä, onko hänen henkilötietojensa käsittely Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa ollut lainmukaista. Rekisteröity oli hakenut vapaaehtoiseksi lapsen tukihenkilöksi ja antanut haastattelussa valtakirjan tietojensa pyytämiseen poliisilta. Hän oli ymmärtänyt, että valtakirjalla annetaan suostumus rikosrekisteriotteen pyytämiseen. Rekisterinpitäjän 9.12.2020 antaman selvityksen mukaan tukihenkilöksi hakevalta on pyydetty kirjallinen suostumus sille, että tukihenkilötoiminta voi pyytää poliisiviranomaiselta hakijaa koskevat mahdolliset rikos- ja rangaistusmerkinnät. Rekisteröidylle on tullut yllätyksenä, että tukihenkilötoiminta on saanut

poliisilta tiedon kolmesta tutkintailmoituksesta vuosilta 2015, 2016 ja 2018, joissa hän on ollut asianomistajana.

Apulaistietosuojavaltuutettu on valituksenalaisella päätöksellään antanut Helsingin kaupungille tietosuojaja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisen huomautuksen, koska rekisterinpitäjän henkilötietojen käsittelytoimet ovat olleet muun ohella tietosuojaja-asetuksen 6 ja 10 artiklojen vastaisia sekä määrännyt tietosuojaja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisesti rekisterinpitäjän saattamaan henkilötietojen käsittelytoimet tämän asetuksen säännösten mukaisiksi 30 päivän kuluessa tämän päätöksen tiedoksisaannista siten, ettei henkilötietoja enää käsitellä tietosuojaja-asetuksen mainittujen artiklojen vastaisesti.

Asiassa on Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan valituksen johdosta arvioitavana, onko rekisterinpitäjä toiminut tietosuojaja-asetuksen 6 ja 10 artiklojen mukaisesti käsitellessään rekisteröidyn henkilötietoja.

Valituksen mukaan tukihenkilötoiminta on sosiaalipalvelu, jota kunnan on järjestettävä sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momentin ja 28 §:n sekä lastensuojelulain 36 §:n 1 momentin perusteella. Tukihenkilötoiminta kohdistetaan sosiaalihuoltolain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuille erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille ja lastensuojelulain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetuille lastensuojelun asiakkaina oleville lapsille. Helsingin kaupunki on katsonut, että edellä mainitut säännökset oikeuttavat lastensuojelun viranomaisia käsittelemään tukihenkilötoimintaan hakeutuvien henkilöiden muitakin kuin rikosrekisteriotteesta ilmeneviä tietoja, joiden perusteella heidän voidaan arvioida olevan uhka lapsen koskemattomuudelle.

Helsingin kaupungin mukaan rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien poliisilta saatujen henkilötietojen käsittely on tietosuojalain 7 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella sallittua, koska tietoja käsitellään välittömästi lainkohdassa viitatus 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista laissa säädetyistä tehtävistä johtuen. Muita kuin rikostuomioihin tai rikkomuksiin liittyviä poliisilta saatuja henkilötietoja käsitellään tietosuojaja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi, ja käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista sosiaali- ja terveystoimialan tehtävien suorittamiseksi.

Helsingin kaupungin mukaan lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain 5 §:n perusteella pyydettävä rikosrekisteriote tai lain 4 §:ssä tarkoitettut ohjeet ja menettelytavat alaikäisten koskemattomuuden suojaamiseksi eivät ole riittävän kattavia tukihenkilöiksi hakeutuvien sopivuuden varmistamiseksi. Tämän vuoksi poliisilta pyydetään tukihenkilöksi hakevan kirjallisella suostumuksella hakijasta muut tiedot, jotka ovat yksityiskohtaisempia ja tarpeellisia sosiaalihuollon järjestämiseksi. Poliisi toimittaa Helsingin kaupungille ilmoitusjäljennökset kaikista kyseisen hakijan asioista. Menettelystä ei ole tehty sopimusta poliisin kanssa, vaan menettely perustuu sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:ään.

Yleisen tietosuojaja-asetuksen mukaan henkilötietojen käsittelylle on oltava 6 artiklassa tarkoitettu oikeusperuste. Hallinto-oikeus toteaa, että tukihenkilötoiminta on säädetty kunnan velvollisuudeksi sosiaalihuoltolaissa ja lastensuojelulaissa. Hallinto-oikeus toteaa myös, että lasten kanssa työskentelevien vapaaehtoisten taustojen selvittäminen on tarpeen viranomaisen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi. Tässä tarkoituksessa tapahtuva henkilötietojen käsittely perustuu siten tietosuojaja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Tukihenkilötoiminnan järjestämiseen liittyvästä henkilötietojen käsittelystä on säädetty 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla yksityiskohtaisemmin muun ohella sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa sekä laissa lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä.

Hallinto-oikeus toteaa edelleen, että ensisijaiseksi menettelyksi lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten tukihenkilöiden taustan selvittämisiksi on tarkoitettu lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain mukainen menettely, jossa vapaaehtoistoiminnan järjestäjä voi pyytää Oikeusrekisterikeskukselta kyseisen henkilön

rikosrekisteriotteen. Mainittua lakia sovelletaan sen esitöiden perusteella myös kunnan lastensuojelussa toimiviin vapaaehtoiisiin tukihenkilöihin (**HE 149/2013** <<https://www.edilex.fi/he/20130149>> vp, 3 §:n yksityiskohtaiset perustelut). Lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain 5 §:n mukaan rikosrekisteriote voidaan pyytää vapaaehtoisen etukäteen antamalla kirjallisella suostumuksella Oikeusrekisterikeskukselta. Rikosrekisteriotteesta ilmenevät kuitenkin vain henkilön tuomiot otteen pyytämishetkellä. Laissa ei ole säädetty muiden rikostietojen selvittämisestä.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n perusteella sosiaalihuollon viranomaisella on mahdollisuus saada sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti liittyviä välttämättömiä tietoja. Tämän perusteella sosiaaliviranomainen voi saada salassa pidettäviä henkilötietoja yksittäisessä tilanteessa, jossa kyseiset tiedot on arvioitu välttämättömiksi. Hallinto-oikeus katsoo, että lainkohdan sanamuodon ja sen perustelujen perusteella lainkohdassa on tarkoitettu ensisijaisesti sosiaalihuollon asiakasta koskevien tietojen antamista. Valituksenalaisessa päätöksessä on puututtu ainoastaan siihen, että Helsingin kaupunki on säännönmukaisesti pyytänyt poliisilta tietoja tukihenkilöiksi hakevista henkilöistä mainitun lainkohdan nojalla. Asiassa ei ole otettu kantaa siihen, onko mainitun lainkohdan nojalla ylipäätään mahdollista yksittäistapauksissa luovuttaa välttämättömiksi katsottuja tietoja myös tukihenkilöiksi hakevista henkilöistä.

Hallinto-oikeus toteaa, että muilla kuin rikosrekisteriotteelta ilmenevillä poliisin tietojärjestelmien tiedoilla voi sinänsä tapauskohtaisesti olla merkitystä tukihenkilöksi hakevan henkilön sopivuuden arvioinnin ja lasten turvallisuuden varmistamisen kannalta. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella kaupunki ei kuitenkaan ole rajannut pyytämäänsä tai vastaanottamiaan tietoja sillä perusteella, että niiden tulee olla tähän tarkoitukseen tarpeellisia tai välttämättömiä.

Saadun selvityksen mukaan Helsingin kaupunki on sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n perusteella pyytänyt poliisilta säännönmukaisesti tietoja tukihenkilöksi hakevan rikos- ja rangaistus-merkinnöistä lomakkeella, jossa ei ole täsmennetty aika- tai aiherajauksin, mitä tietoja pyyntö koskee. Tietojen pyytämisen yhteydessä ei ole siten arvioitu, mitkä tiedot ovat välttämättömiä tai tarpeellisia Helsingin kaupungin laissa säädetyn tehtävän vuoksi ja Helsingin kaupungin ilmoittaman tarkoituksen toteuttamiseksi eli lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Näin ollen kaupunki on tietopyynnöissä noudattamansa menettelyn johdosta käsitellyt myös sellaisia tietoja, jotka eivät ole olleet tarpeellisia tai välttämättömiä mainittuun tarkoitukseen. Rekisteröidyn tapauksessa Helsingin kaupunki on saanut poliisilta tutkintailmoituksia, joissa rekisteröity on asianomistajana. Rekisteröidylle on varattu tilaisuus keskustella tutkintailmoituksista, mutta hänelle on myöhemmin ilmoitettu, ettei ilmoituksissa mainituilla asioilla ole merkitystä tukihenkilönä toimimisen kanssa. Kyseiset henkilötiedot eivät ole siten olleet rekisteröidyn tapauksessa välttämättömiä tai tarpeellisia viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Edellä sanotun perusteella hallinto-oikeus toteaa, että Helsingin kaupunki on käsitellyt tukihenkilöiksi hakevien henkilöiden henkilötietoja laajemmin kuin käsittelyn oikeusperusteet (laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostausta selvittämisestä sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §) sallivat. Käsittelyn on näin ollen katsottava rikkoneen tietosuoja-asetuksen 6 artiklaa. Koska kyse on ainakin osin ollut myös 10 artiklassa tarkoitetuista tiedoista, on Helsingin kaupungin katsottava rikkoneen myös 10 artiklaa käsitellessään tällaisia tietoja laajemmin kuin kansallisessa lainsäädännössä on sallittu.

Näin ollen apulaistietosuojavaltuutettu on voinut siltä osin kuin nyt on kyse antaa rekisterinpitäjälle tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisen huomautuksen sekä d alakohdan mukaisen määräyksen saattaa henkilötietojen käsittelytoimet tietosuoja-asetuksen säännösten mukaisiksi siten, ettei henkilötietoja enää käsitellä 6 ja 10 artiklojen vastaisesti.

Sovelletut oikeusohjeet

- Perusteluissa mainitut ja
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2 § ja 3 §
- Sosiaalihuoltolaki 14 § ja 28 §
- Lastensuojelulaki 36 §

Hallinto-oikeustuomari * äänestyslausunto

Kumoan apulaistietosuojavaaluttetun päätöksen.

Toimivallan ja oikeusperusteen osalta olen samaa mieltä kuin enemmistö.

Muilta osin totean seuraavaa:

Ensisijaiseksi menettelyksi lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten tukihenkilöiden taustan selvittämiseksi on tarkoitettu lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä annetun lain mukainen menettely, jossa vapaaehtoistoiminnan järjestäjä voi pyytää Oikeusrekisterikeskukselta kyseisen henkilön rikosrekisteriotteen. Rikosrekisteriotteesta ilmenevät kuitenkin vain henkilön tuomiot otteen pyytämishetkellä. Sillä seikalla, ettei laissa ole nimenomaisesti säädetty muiden rikostietojen kuin rikosrekisteri- otteen osalta, ei voida käsitykseni mukaan sulkea pois sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentin perusteella sosiaalihuollon viranomaiselle annettua mahdollisuutta saada sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti liittyviä välttämättömiä tietoja. Tämän perusteella sosiaaliviranomainen voi saada salassa pidettäviä henkilötietoja muustakin henkilöstä kuin itse asiakkaasta tilanteessa, jossa kyseiset tiedot on arvioitu välttämättömiksi asiakassuhteen eli tässä tapauksessa tukihenkilön sopivuuden arvioimiseksi erityisen tuen tarpeessa ja haavoittuvassa asemassa oleville lapsille, jotka ovat lastensuojelun asiakkaina kasvuolosuhteidensa vaarantumisen tai oman terveytensä ja kehityksensä vaarantavan käyttäytymisen johdosta.

Rekisterinpitäjä on ottanut käyttöön menettelytavan, jossa se on sosiaali- huollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentin perusteella pyytänyt lapsen tukihenkilöksi pyrkivän henkilön suostumuksin poliisilta tiedot henkilön mahdollisista rikos- ja rangaistusmerkinnöistä. Sillä seikalla, että poliisi on toimittanut Helsingin kaupungille henkilöstä muitakin tietoja kuin on pyydetty, kuten asianomistajatietoja, ei ole ratkaisevaa merkitystä, koska kaupunki on ilmoittanut, ettei se tule näitä tietoja käyttämään.

Katson, että Helsingin kaupunki on riittävästi rajannut pyytämänsä tiedot eikä rikos- ja rangaistusmerkintöjen aika- ja aiherajauksilla ole saatavissa riittävästi tietoa, että henkilön sopivuus ja lasten turvallisuus voitaisiin varmistaa. Tukihenkilöksi pyrkivän henkilön mahdollisista rikos- ja rangaistus- merkinnöistä pyydetty tiedot ovat siten olleet tarkoitukseensa tarpeellisia tai välttämättömiä viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Koska Helsingin kaupunki ei ole pyytänyt tietoja laajemmin kuin kansallisessa lainsäädännössä on sallittu, ei se ole rikkonut tietosuoja-asetuksen 6 ja 10 artiklaa. Näin ollen apulaistietosuojavaaluttettu ei ole voinut antaa rekisterinpitäjälle tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaista huomautusta eikä d alakohdan mukaista määräystä saattaa henkilötietojen käsittelytoimia tietosuoja-asetuksen säännösten mukaisiksi. Tämän vuoksi kumoan valituksenalaisen päätöksen.

Vakuudeksi *"

Toimittaja: [REDACTED], Edilex-toimitus [REDACTED]